

УДК 378.147:004:687.01-051

Марина Бутиріна,
Вікторія Солод
(Україна, Слов'янськ)

ФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті визначено поняття інструментальної компетентності майбутніх дизайнерів одягу, досліджено склад загальнонаукових та професійних компетенцій та виділено місце інструментальної компетенції у системі освітньо-кваліфікаційних характеристик майбутнього дизайнера, розглянуто зміст інструментальної компетенції для розробки змістових модулів дисципліни «Інформатика та обчислювальна техніка» для підготовки майбутніх дизайнерів.

Ключові слова: компетентність, інструментальна компетенція, комп'ютерні технології, дизайнер.

В статье определено понятие инструментальной компетентности будущих дизайнеров одежды, исследован состав общенаучных и профессиональных компетенций и выделено место инструментальной компетенции в системе образовательно-квалификационных характеристик будущего дизайнера, рассмотрено содержание инструментальной компетенции для разработки содержательных модулей дисциплины «Информатика и вычислительная техника» для подготовки будущих дизайнеров.

Ключевые слова: компетентность, инструментальная компетенция, компьютерные технологии, дизайнер.

The article defines the concept of instrumental competence of designers studied the composition of general and professional competencies and instrumental competence, allocated a place in the system of educational qualification characteristics of future designers, content considered instrumental competence to develop thematic modules discipline "Informatics and Computer Science" for future designers.

Keywords: *competence, instrumental competence, computer technology designer.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. При вивченні проблеми дизайн-освіти ми виявили, що тенденції розвитку дизайн-освіти слід шукати у потребах суспільства, запитах окремих соціальних груп, кожної людини на красу і користь, і спрямовуючи діяльність студентів на вивчення цих запитів, зіставлення з власними уявленнями про культурні цінності пропагувати дійсно цінне. Таким чином, систему дизайн-освіти слід розглядати як інструмент формування художньо-естетичної культури суспільства. Сьогодні, внаслідок активного розвитку комунікативних процесів, дизайн стає одним з найважливіших засобів візуальної комунікації, каталізатором формування середовища життєдіяльності людини, а дизайн-освіта системою, що готує професійних фахівців, а через них і суспільство до сприйняття візуально-комунікативних процесів у системі «людина-річ-середовище», а також «людина-ситуація-дія». З впровадженням у освітню практику засобів нових інформаційних технологій з'явилася реальна можливість навчити майбутніх дизайнерів сучасній комп'ютерній грамотності і на цій основі сформувати у них необхідні дизайнерські інструментальні компетенції. Проте можливості застосування комп'ютерних технологій у області дизайн-освіти поки що виявляються нерозкритими саме у зв'язку з недостатньою розробкою освітньої технології, призначеної для цієї мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій психолого-педагогічної і спеціальної літератури переконує, що в творчій дизайнерській діяльності людини широкого використання набувають комп'ютерні технології, які стосовно мети і завдань формування інструментальних компетенцій у майбутніх дизайнерів трансформуються в інформаційні (комп'ютерні) технології.

Аналіз науково-педагогічної та спеціальної літератури свідчить про те, що проблеми професійної компетентності майбутніх дизайнерів торкається велика кількість дослідників: Е. Прживальська вивчала стан проблеми професійної компетентності у психолого-педагогічній літературі, питання професійної компетентності і професійної компетенції, її складу та особливостей в контексті підготовки майбутніх дизайнерів вивчали В. Бакум та Л. Саприкіна. У дисертаційному дослідженні А. Соловйової розкриті проблеми формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів, найгостріші проблеми дизайнерської освіти розкрив В. Прусак, проблемі впровадження інформаційних дизайн-технологій як засобу формування професійних компетенцій у майбутніх дизайнерів присвятили свою публікацію Ф. Якубов та Р. Сулейманов.

Формулювання цілей статті. Для розробки змістових модулів дисципліни «Інформатика та обчислювальна техніка» для підготовки майбутніх дизайнерів необхідно розкрити зміст інструментальної компетенції майбутніх дизайнерів шляхом впровадження комп'ютерних технологій у процес професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Кочегаров Б.Е. формулює поняття дизайн як різні види проектувальної діяльності, що має на меті формування естетичних і функціональних якостей предметного середовища [1, с. 3]. Під компетентністю людини педагоги розуміють спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і стосунків, набуті у

процесі навчання, які дозволяють людині їх застосовувати, незалежно від ситуації та вирішувати проблеми, характерні для певної сфери діяльності [3, с. 19].

А.В. Хуторської розкриває поняття терміну «компетенція» – це готовність фахівця використовувати свої знання і уміння в житті, для вирішення практичних і теоретичних завдань [4, с. 134].

Аналізуючи дослідження М. Боліної, де компетентність розглядається автором як професійно сформована якість особистості фахівця, ми з'ясували, що основою для подальшого формування і розвитку компетентності є компетенція як рівень знання, досвіду в певній діяльності [1].

Розглядаючи наукові підходи до розв'язання проблеми розкриття сутності інструментальної компетенції студентів вищих навчальних закладів, зупинимося на особливостях поняття «інструментальна компетенція» у системі дизайн-освіти. На підставі наявних у психолого-педагогічній літературі визначень компетенції ми сформулювали таке визначення поняття «інструментальні компетенції» дизайнера – це система фундаментальних, надпрофесійних якостей особистості майбутнього дизайнера, що включає базові загальні знання, ретельну підготовку з основ професійних знань, а також методологічні здібності, технологічні та лінгвістичні навички, які забезпечують успішне оволодіння професійними компетенціями, а також ефективну діяльність як у професійному, так в особистому та суспільному житті [2].

Оскільки діяльність дизайнера зумовлена основними завданнями перетворення предметно-просторового середовища, включаючи утилітарний, естетичний, комерційний та розвивальний аспекти, то цікавим є погляд Г. Соловйової про те, що «професійна компетентність майбутніх дизайнерів» повинна представляти собою інтегральну якість особистості дизайнера, що включає в себе загальнокультурні і професійні компетенції з адаптацією до ринку праці [3, с. 10].

Отже, загальнокультурні компетенції необхідні для широкого кола професій і включають обов'язкові знання в царині мистецтва та загальноосвітніх дисциплін. Професійні компетенції передбачають професійно-функціональні знання та вміння, які забезпечують конкретизацію загальнокультурних компетенцій і розглядаються як володіння методами творчого процесу у професійній діяльності.

Знання, які має набути майбутній дизайнер, включають такі складові: загальнотеоретичну, яка потребує вивчення теоретичних дисциплін гуманітарного і соціально-економічного змісту, дисциплін історико-культурного циклу, знання соціологічного і соціально-психологічного характеру, педагогічні знання; загальнохудожню – опанування методики та техніки зображення, спонукає до процесу образотворчості; професійно орієнтовану – що забезпечує вміння творити нові форми, гармонійне середовище життєдіяльності людини від ідеї до її реалізації в матеріалі; інженерно-технічну та технологічну – засвоєння техніки та принципів конструювання, технологія матеріалів та виробництва речей, обладнання та допоміжний інструментарій, чинні стандарти і технічні умови на виробі; організаційно-технічну – оволодіння принципами і прийомами збирання, систематизації та використання інформації й проведення дослідницької діяльності зі спеціальності, організаційно-управлінські та економічні аспекти роботи підприємств, різних видів діяльності, проектно-конструкторських організацій, питання безпеки життєдіяльності. Ми вважаємо, що організаційні знання є основою інструментальної компетенції майбутнього дизайнера.

Таким чином, професійна компетентність обов'язково ґрунтується на професійній компетенції, яка для дизайнера представлена певними видами діяльності: художньо-творча, проектна, інформаційно-комунікативна, виробничо-технологічна, організаційно-управлінська, науково-дослідна, педагогічна, експертно-консультаційна, інноваційна діяльність.

Інформаційно-комунікативна компетенція полягає у [3]:

- володінні студентом комплексом інформаційно-технологічних знань;
- умінні ефективно застосовувати нові інформаційні технології для вирішення професійних задач і педагогічної діяльності;
- здатності до вирішення задач у навчальній та професійній діяльності за допомогою комп'ютерної техніки;
- володінні прийомами комп'ютерного (алгоритмічного) мислення.

Інструментальна компетенція майбутнього дизайнера – це готовність використовувати нові інформаційних технології при виконанні функціональних обов'язків. Сисоєва С.О. до інструментальних компетенцій відносить навички роботи з комп'ютером; Ю.М. Рашкевич до інструментальних компетенцій відносить елементарні комп'ютерні навички [5].

Для повноцінної освіти майбутніх дизайнерів одягу ми виділяємо найбільш значимі загальнокультурні і професійні компетенції, для формування яких потрібне володіння інструментальною компетенцією з роботи з комп'ютером, наприклад:

- володіння основними методами, способами і засобами отримання зберігання, переробки інформації, навичками роботи з комп'ютером як засобом управління інформацією, здатність працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах;
- здатність вибрати інструментальні засоби для обробки теоретичних даних, створення пояснювальних записок та інструкційних та технологічних карт відповідно до поставленого завдання або проекту, проаналізувати результати розрахунків і обґрунтувати отримані виведення;
- здатність, використовуючи вітчизняні і зарубіжні джерела інформації, зібрати необхідні дані, проаналізувати їх і підготувати інформаційний огляд і/або аналітичний звіт;
- здатність використати для вирішення аналітичних і дослідницьких

завдань сучасні технічні засоби і інформаційні технології;

– здатність використати для вирішення комунікативних завдань сучасні технічні засоби і інформаційні технології.

Ми виділяємо базові комп'ютерні уміння і навички, які необхідно сформувати при навчанні інформатиці, і на їх основі визначаємо основні комп'ютерні компетенції, які потрібні для формування професійних і загальнокультурних компетенцій дизайнерів, до яких необхідно віднести:

1. Знання сучасного стану і перспектив розвитку комп'ютерних технологій в професійній діяльності, класів професійних завдань, що вирішуються з використанням комп'ютерних технологій.

2. Володіння засобами пошуку і відбору професійно значимої інформації, пошуковими і довідковими системами в мережі Інтернет.

3. Володіння системним і службовим програмним забезпеченням для організації роботи і забезпечення безпеки в комп'ютерному і мережевому середовищі.

4. Володіння засобами універсальних і професійно-орієнтованих комп'ютерних технологій для побудови моделей, аналізу даних, виконання розрахунків, обробки масивів даних, аналізу результатів обчислень оформлення звітів.

5. Володіння засобами комп'ютерних технологій для організації процесу навчання і самонавчання. Уміння самостійно освоювати нове програмне забезпечення.

Поза сумнівом, вклад у формування комп'ютерних компетенцій випускників повинні вносити усі дисципліни інформаційного і професійного циклу, проте основи її формування мають бути закладені в процесі навчання інформатиці студентів першого курсу, коли має бути сформована готовність студентів до використання комп'ютерних технологій в процесі освоєння майбутньої професійної діяльності.

Для набуття комп'ютерної компетенції на заняттях з інформатики та

обчислювальної техніки необхідно спрямовувати навчальну діяльність студентів на опанування наступними знаннями:

- мати уявлення про типові алгоритми обробки даних;
- методики використання текстових процесорів Microsoft.Word, LibreOffice.Writer, OpenOffice.Writer;
- методики використання табличних процесорів Microsoft.Excel, LibreOffice.Calc та OpenOffice.Calc для розв'язання технічних (проектових) задач та аналізу їх результатів, наочного представлення інформації;
- поняття і загальні особливості розробки Web-сайтів засобами мови HTML;
- особливості застосування комп'ютерних мереж під час проектування педагогічної діяльності, проектної діяльності, добору інформації для занять;
- види Web-дизайну та принципи їх використання при розробці HTML-документів за допомогою програм з візуальними засобами створення Web-сайтів;

уміннями:

- використовувати навички роботи з програмами загального призначення у своїй навчальній та практичній професійній діяльності;
- самостійно розробляти алгоритми розв'язання різних проектних задач;
- виконувати технічні або статистичні розрахунки засобами табличних процесорів, представляти результати у наочній формі у вигляді діаграм;
- проводити графічний аналіз даних засобами табличних процесорів;
- використовувати отримані результати (оцінювання навчальних досягнень учнів) для аналізу професійної діяльності;
- інтерпретувати результати розв'язання технічних та педагогічних задач з використанням ПК і застосовувати ці результати у педагогічній діяльності;
- здійснювати пошук інформації в Інтернеті;

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики»

- розробляти Web-сторінки і Web-сайти засобами мови HTML для майбутньої педагогічної дистанційної діяльності;

- використовувати методичні матеріали, що розміщені на Web-сайті дистанційного навчання свого ВНЗ;

навичками:

- самостійно використовувати комп'ютерні інформаційні технології у навчанні та майбутній фаховій діяльності;

- розробляти алгоритми розв'язання складних задач технічного та педагогічного характеру;

- самостійно вибирати необхідні засоби Microsoft.Excel, LibreOffice.Calc та OpenOffice.Calc для розв'язання задач у навчанні та майбутній фаховій діяльності;

- творчо підходити при створенні, організації, введенні, зберіганні та обробці інформації баз даних (списків) засобами табличних процесорів;

- використовувати методи графічного аналізу даних засобами табличних процесорів;

- ефективно використовувати сервісні послуги комп'ютерних мереж у навчанні і професійній педагогічній діяльності;

- самостійно розробляти Web-сторінки і Web-сайти засобами мови HTML та візуальними засобами;

- здатність до подальшого навчання з достатнім рівнем автономності, використовуючи методи дистанційного навчання та інші сучасні методи.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підводячи підсумки, загалом можна визначити професійну компетентність майбутніх дизайнерів як інтегральну якість особистості, що включає загальнокультурні компетенції – необхідні для широкого кола професій, і професійні, до складу яких належить інформаційно-комунікативна компетентність, в основі якої лежить інструментальна компетентність майбутнього дизайнера, вчителя

професійної освіти.

Отже, до блоку фундаментальних дисциплін необхідно внести, уніфікувати та стандартизувати дисципліни, що надають інструментальної компетенції для використання комп'ютерної техніки у майбутній професійній діяльності дизайнера та вчителя професійного навчання. Для володіння комп'ютерною компетенцією майбутній дизайнер-викладач має мати відповідні знання, уміння та навички роботи з комп'ютером. Такий набір знань умінь та навичок називається інструментальною компетенцією, якої можна досягти на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки, сучасних інформаційних технологій за умови вірного підбору змісту дисциплін інформатичного спрямування, відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівця.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бакум В.П. Професійна компетентність і професійна компетенція в контексті підготовки майбутніх дизайнерів / В.П. Бакум, Л.В. Саприкіна [Електронний ресурс] – Режим електронного доступу: journal.kdpu.edu.ua/pedag/article/view/.../153
2. Прживальская Е. М. Состояние проблемы профессиональной компетентности в психолого-педагогической литературе / Е.М. Прживальская // Материалы Международной научно-практической конференции [Цивилизация - культура образование: из прошлого в будущее], (Екатеринбург, 30 марта 2009 г.) / Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2009.
3. Соловьева А. В. Формирование профессиональной компетентности будущих дизайнеров в негосударственных ВУЗах: автореф. дис. на соискание науч. степени кандидата пед. наук: 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / А. В. Соловьева. – М., 2010. – 23 с.
4. Прусак В.Ф. Сучасна дизайнерська освіта: досвід, проблеми / В.Ф. Прусак // Діалог культур: Україна у світовому контексті.

Художня освіта: Зб. наук. праць / Упоряд. і відп. ред. С.О.Черепанова. Вип. 5. – Львів: Світ, 2000. – С. 354-364.

5. Якубов Ф.Я. Інформаційні дизайн-технології як засіб формування професійних компетенцій у майбутніх інженерів / Ф.Я. Якубов, Р.І. Сулейманов [Електронний ресурс] – Режим електронного доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive>